

Станіслав ПУЛЬТЕР

ЗАКОХАНИЙ У ЖИТТЯ: ВАЛЕНТИН ГРАБОВСЬКИЙ

Моє знайомство з Валентином Болеславовичем Грабовським припало ще на студентські роки (перша половина 50-х років минулого століття), коли ми навчались у Житомирському педінституті на українському відділі філологічного факультету. На один курс я був старший у навчанні. Вперше закріпив його на заняттях в інститутській літературній студії, якою керував досвідчений викладач і літературний критик І.І. Стебун (рідний брат відомого поета Абрама Кацнельсона). На одному із чергових занять свої вірші читали наші „літературні новобранці” – першокурсники Валентин Грабовський і Євген Каплуненко.

Пам'ятаю, з яким захопленням слухали виступ білявого хлопчини невеликого зросту Валентина Грабовського. Його вірші на перший погляд здавались трохи наївними, але щирими. Це опоетизація рідної стихії поліського села: дорогої корівки „Зорьки”, яка утримує цілу сім'ю („Корівка „Зорька”), рятування пораненого бійця, якого помітив у лісі після бою, коли хлопчиною збирав суниці („Суниці”); палке почуття від першого кохання („Не хочу забувати твоїх рук”); ніжна синівська любов до матері („Теплий сніг”, „Мамо, мамо”) тощо.

Наш студійний критик, якого всі вважали „літературним метром”, п'ятикурсник Володимир Козак (у майбутньому журналіст і поет, який виступав у літературі під прибраним ім'ям Козак-Семибрат) досить схвально відгукнувся про поетичний ужинок нових літераторів-початківців. А наступного дня стіннівка літстудії подала цілу добірку віршів згадуваних авторів. А ще через деякий час вірші Валентина Грабовського з'явилися на шпальтах обласної газети „Радянська Житомирщина” і все це завдяки сивочолому і вусатому Якову Вознюку (в подальшому знаний як письменник під псевдонімом Данило Окійченко). Як чуйна і турботлива людина, він умів плекати літературну зміну, друкуючи у газеті час від часу літературну сторінку. В редакції обласної газети він обіймав посаду завідуючого відділом культури і освіти. А для нас публікація в газеті на той час багато що значила в

студентському житті: було почесно відчувати і себе літератором в очах студентів та ще й одержати невеличкий гонорар, а це значна підмога до скромної студентської стипендії.

Пам'ятаю, як весною 1955 року на заняття літстудії був запрошений наш ровесник студент факультету журналістики з Київського університету Микола Сом. Вірші столичного поета нас захоплювали глибиною думки, образними метафорами, вражала чітка версифікація вірша. Валентин Грабовський міцно подружився із столичним гостем і став для нього своєрідним гідом по нашому місту. Вони виступали з читанням власних поезій у студентському гуртожитку, обласній бібліотеці, в кількох житомирських школах. Багато своїх ранніх віршів Валентин Болеславович помістив потім у перших збірках – „Ключі”, „Наснилась матері вишня”, „Над Тетеревом”.

Не без усмішки пригадую один кумедний випадок із нашого студентського життя. Валентин, уже другокурсник, закохався в симпатичну студентку, одягнену в червоний свитер. На літературному вечорі він продекламував вірш „Червоний свитер” - і з того часу ще довго на вустах студентів звучала добродушна фраза: „Це той хлопець пішов, що написав „Червоного світера”...”

Відшуміли студентські роки і наші життєві дороги, здавалось, розійшлися. Але це не зовсім так. Я закінчив педінститут і, вже одружений (на однокурсниці Катерині Радчук), був направлений в глухий поліський район – Барашівський (дружина родом із цих країв). Учителювати нам випало в Яблунецькій середній школі, яку, як ми згодом дізнались, у 1954 році закінчив Валентин Болеславович. Я в ній викладав українську мову і літературу, був завучем школи, а моя дружина – німецьку мову.

Від своїх колег по роботі нам стало відомо, що в цій школі (переведена у 1959 році з села Великого Яблунця на станцію Яблунець) у 8 – 10 класах успішно навчався, одержавши срібну медаль, Валентин Грабовський. По сусідству з нами жила вчителька початкових класів Любов Луківна Тарасенко, яка давала часто взимку притулок бідному хлопчині Валентину Грабовському, багатодітна сім'я якого проживала на сусідній залізничній станції Вірівка. Там була лише початкова школа, а семирічку він закінчував у селі Нараївці. Тому за роки навчання доводилось хлопчині перемеряти не одну сотню кілометрів. Пізніше він напише про свою „маленьку батьківщину” такі прочулені рядки:

Для мене Україна почалась
Од Вірівки – поліського села
(Воно й тепер звучить мені як вирій),
Од нашого затишного подвір'я,

Од мальви, що в причілку розрослась.
Для мене Україна почалась
Од неньки, що в душі не мала зла.
Було, навшпиньках встане ще до світу,
І порасться, й молиться за діток
Тихесенько так, щоб не збудити нас...

(„Наснилась матері вишня”. 1968)

Добре запам'ятали кмітливого і талановитого учня також інші вчителі школи – хімік М.А. Мірошник, фізик Б.Ф. Кіпніс, словесники І.О. Гадіон і М.К. Жуль та ін. Пригадую, що у 1967 році ми підготували зі старшокласниками літературний вечір, присвячений 30-річчю від дня народження поета, що був вихованцем нашої школи. На жаль, з якихось причин він не зміг приїхати на наше запрошення. До цієї дати у шкільному коридорі і літературному кабінеті були спеціально оформлені красиві стенди: „Письменники-земляки з Ємільчинщини”, „Літературна карта Житомирщини”, газета-стіннівка „Літературні сходи” та ін.

В цей час Валентин Болеславович уже працював на журналістській роботі спочатку в районних газетах Володарськ-Волинська і Черняхова, а з 1964 року в обласній газеті „Радянська Житомирщина”. Коли в 1974 році я перейшов працювати на посаду викладача кафедри української літератури рідного пединституту, наші зустрічі стали частішими.

Відразу хочу попередити читача, що я не був у таких дуже близьких стосунках з Валентином Болеславовичем, щоб бувати у нього вдома і дружити сім'ями. У нас були просто товариські взаємини: зустрічі на літературних вечорах в інституті, на засіданнях обласного літературного об'єднання імені Бориса Тена, яке понад двадцять літ Валентин Болеславович очолював. На його запрошення я виступав із повідомленнями про літературне краєзнавство Житомирщини, зокрема про перебування в нашому краї І.А. Кочерги та О.П. Довженка.

Востаннє ми довго розмовляли на життєві теми влітку 2003 року, коли приїхали на Лесине літературне свято до м. Новоград-Волинського. Тут біля будинку-музею нашої славної землячки на лавочці під наметом крилатих дерев Валентин Болеславович дарував знайомим з дарчим автографом свою нову збірку „Солов'їне серце”. Хворим виглядів автор книги: мучила його задуха і сердечні болі того спекотного дня. Пам'ятаю, як перед цією зустрічю він переніс складну операцію і його інститутські товариші по навчанню – нині покійний професор М.В. Никончук і доцент Л.І. Бондарчук – переймалися його проблемами. А через деякий час його не стало, відійшов у вічність...

Я часто гортаю в своїй домашній бібліотеці книги знайомих мені

людей з дорогими автографами митців слова. І серед них незабутнього Валентина Болеславовича – поліського Орфея, якого по праву так назвав один із колег по перу. Досить влучно про специфіку поетичного доробку незабутнього Валентина Болеславовича Грабовського лаконічно сказав відомий український поет і літературознавець Степан Крижанівський: „Поет уміє занурюватися в народне життя і видобувати звідти вічну правду і красу”.

А й справді поезія Валентина Грабовського поліфонічна і багатожанрова. Це й філософські медитації, вірші-мініатюри, вірші-присвяти, – балади, феєричні вірші і манускрипти, поетичні переклади польських і болгарських митців слова, художні дослідження „Загадки житомирських картин” тощо. А тому, справді, життям зачарований, він мав повну підставу писати:

У серці вдячність я проніс
Моєму роду і народу
За хліб святий, солодку воду,
Що змалечку на них ізріс.

(„У серці вдячність я проніс”).